

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Minerva, sive de causis latinae linguae commentarius

Sánchez, Francisco

Schoppe, Caspar

Perizonius, Jacobus

Franequera, 1687

Exploditur grammaticorum antiphrasis

[urn:nbn:de:bsz:31-109138](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109138)

lius, non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est, Marcus Tullius Cicero, cuius frater Quintus Tullius Cicero vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus; ut, Cicero dixit. Novi ego Salmanticæ fratres tres generosos, qui Antonii vocabantur, sed cum distinctione *Majores, Secundis, Tertii.*

Exploditur Grammaticorum Antiphrasis.

AD nauseam usque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, quia nemini parcant; & lucum, quia minime luceat, & huiusmodi sexcenta monstra: sed ego illos hinc, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire ostendam. Ac primum omnium vocem ipsam *Antiphrasin* ignorant: *Ῥεῖσις* enim non dictionem, „[aut voem „potius] unicam significat, sed orationem, aut loquendi modum; ut si quæras, an *opus habere*, sit Latina phrasis, necne? itaque si esset *Antiphrasis* quam illi somniant, aliter esset appellanda: Ego verò *Antiphrasin* esse non inficior, sed longè aliud esse, quàm quod isti opinantur, assevero: est enim *Ironiæ* quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affirmari; ut, *non mihi displicet, non malè disputat, pro, placet, & bene disputat.* Plutarchi verba in Homerum hæc sunt; ἴσσι ἐ ἀντιφρασις, λέξις, τὸ ἰναντιον, ἢ τὸ παρακλιμνον σημαίνουσα, id est, *antiphrasis est sermo, Sic enim*

Quid vera sit Antiphrasis.

tia ad nomina appellativa, quæ, quod significant, significant ex arbitrio & consentiente usu totius populi,

enim interpretor λέξις. ex Aristotele 3. Rhet. in principio) *contrarium, quam positum est, significans.* Confirmat hoc tali Homero exemplo, *Neque hos videns gavisus est Achilles.* Voluit, inquit, *contrarium significare, id est, videns hos, mæsus fuit.* Hæc Plutarchus. Antiphrasin etiam Julius Ruffinianus non inter figuras verborum enumerat, sed sententiarum: quæ mihi tamen non placet, quod eam Latine vocari ait *Omissionem*, ut quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus, Virg.

Quid repetam exustas Erycino in littore classes?
Atque hæc de nomine: nunc rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui nomina simulachra quædam, & imagines esse asserunt rei illius quam imitantur, & nominant, extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium sensum excogitare: quid enim putidius, quam rem aliquam vocari levem, quia sit gravis? vel obscuram, quia lucida sit? Nec obstat illud Terent. & aliorum; *Ebodem bone vir*, id est, pessime. Nam hæc mera est Ironia, quum contrarium significamus; aliudque est tropum efficere, aliud, nomina imponere: tum præterea, Ironia pronuntiatio- ne & gestu indicat, quid velit; Antiphrasis verò si esset, ex usu sic significaret. Antiphrasin Quinctil. lib. 8. cap. 6. sub Ironia recenset. Aristophanis interpres in dictione *κωλιῆ*, * negat dici verba à contrario sensu, sic;

* Negat dici Verba à contrario sensu] Male id Auctor ex Græcis his quidem verbis elicit, & μὴ τὸ μπάλιον, quæ non significant, non dici verba à contrario sensu, sed, si

fic; ἢ γὰρ εὐσφημα ἐπὶ τῷ εὐφημοτέρῳ μεταλαμβάνεται, ἢ μὴν εὐμεταλίῳ. id est, quæ *aura* sunt, & male ominata verba, transmutantur in bene ominata, non autem per contrarium. Interpres Nicandri, illud Homeri, κύνες ἀργῶς, exponit per euphemismum, id est, *veloces*; quia ἀργῶς, semper piger, significet, id est, ἀργῶς.

Augustinus Dathus jam olim vidit, Grammaticorum Antiphrasin vanum esse commentum: isque libellum eddidit, *De novem nominibus falso per Antiphrasin dictis*. Ego ut illius diligentiam laudō, quod melius aliquid viderit; ita in etymo explicando longè sæpè ab eò dissentio, ut suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt, quæ ipse confutat nomina; *Manes, lucus; bellum, officium, Parca, ludus, otium, Calum,*

sicuti male ominata seu εὐσφημα enunciantur plerumque melius ominatis, sic vicissim non fieri, ut scilicet ἢ εὐφραμε μεταλαμβάνεται ἐπὶ τῷ εὐφημοτέρῳ. Unde rejicit ille Interpres istorum sententiam, qui putent μίση παροΐνια dici σχολιαὶ h. e. *difficilia*, ex contrario, quia sint *facilia*. Sic enim εὐφημον fuisse enunciatum vocabulo εὐσφημῶ, quod fieri negat. Eadem vero ratio prohibet, quò minus canes *veloces* appellari poterint ἀργῶι pigri, quasi minime pigri. Videtur potius id ἀργῶς, quod *velocem*, & *album*, & *custodem* notat, vel aliud esse à τῷ ἀργῶς, piger, vel certe quandam tamen habere significationis analogiam. Nempe ἀργῶς proprie significat eum, qui nihil habet, quod agat, & ita unialicui rei potest esse plane *intensus*. Hinc forte pro *custode* positum unī rei destinato, qui proinde subito & celeri motu ubique isti rei adest. Similiter κύνες ἀργῶι, quoniam Canes, si comparentur cum reliquis animalibus homini domesticis, quæ *Jumenta* à labore, quo hominem juvant, appellantur, canes, inquam, nihil pene habent, quod agant, & tanto magis discurrunt. Αργῶς autem *album* porro notat, quia is color est plerisque rebus naturalis, non arte factus, non elaboratus. Sic enim & ager dicebatur ἀργῶς, qui erat *incultus*,

lūm, Eumenides. Nos alia præterea nonnulla curauimus refellenda.

I. MANES.

Manes, dici affirmant, quod boni non sint, idque testimonio Seruii confirmant, qui 3. Æn. de Polydori tumulo sic inquit; Manes anima sunt, que egressæ corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maxime, & dicuntur per Antiphrasim: nam manum, bonum; unde mane dictum; ut Eumenides, Parcas, bellum, Lucum. Alii manes ducunt à manando; nam animabus plena sunt omnia inter lunarem circulum, & terram, unde defluunt. Alii, Manes deos infernales putant. Hactenus Seruius. Augustinus Dathus, à maniasi Græca dictione, quæ furorē, aut insaniam significat, deducit; vel à mano: ait enim, manare, non tam aquarum fluentium, quàm Solis proprium esse in emit-tendis radiis; unde mane, originem sumpsisse, quod in ea diei hora Sol manare incipiat. Sic ille. Sed longè aliter se res habet. Varro De ling. Lat. Antiqui, ait, bonum, dicebant Manum. Nonius Marcellus; Manum, inquit, dicitur clarum; unde etiam Mane, post tenebras noctis diei pars prima; inde Matuta, quæ Græci Leucothea: nam inde volunt etiam Deos Manes appellari, id est, bonos, ac prosperos. Festus Pompejus; Manare, inquit, antiqui dicebant, cum Solis orientis radii splendorem jacere cepissent, à quo & dictum putabant mane. Alii dictum mane putant ab eo, quod Manum, bonum dicebant: & paulò post; Mane à diis Manibus dixerunt: nam Manā, bona dicitur; unde & mater Matuta, & poma Matura: & rursus; matrem Matutam antiqui, ob bonitatem appellabant;

Q q

& ma-

& Maturum, idoneum esui; & mane, principium
 diei; & inferi dii, Manes, ut suppliciter appellati
 bono essent. Vides Festum, propter codicum
 depravationem, sibi non constare; nihilomi-
 nus tamen elicimus ex illo, Manes, à manum,
 quod est bonum, deduci. Acron in Horatium;
 Du Manes, dii boni; à manum, quod est bonum.
 Antiqui animum à corpore separabant, Manem Deum
 nuncupabant. Hæc ille. Cic. 2. leg. Deorum, Ma-
 num jura sancta sunt. Sed nullus esset finis,
 si quæ de Manibus, Lemuribus, atque Lari-
 bus sunt disputata à Platone, Plotino, Por-
 phyrio, Psello, Proclo, Apulejo, cõner in
 medium afferre: nam nullus ferè cum altero
 convenit. Divus August. lib. 9. cap. 11. Ci-
 vilitatis Dei, Plotini sententiam sic proponit;
 Dicit quidem, & animas hominum demones esse, &
 ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sint; Lemu-
 res, seu Larvas, si mali; Manes autem deos dici,
 quum incertum est, bonorum eos, seu malorum esse me-
 ritorum. Sic Augustinus. Apulejus de Deo So-
 cratis, posteaquam quid Genius, quid Le-
 mures, quid Larvæ sint, explicuit, subdit;
 Quum verò incertum est, quæ cuique eorum sortitio
 evenerit, utrumne Lar sit, an Larva, nomine Ma-
 num Deum nuncupant, & honoris gratia Dei voca-
 bulum additum est; quippe, quum eos deos appellent,
 qui ex eorum numero, juste ac prudenter vite curri-
 culo gubernato, sanctis & ceremoniis vulgò admittuntur;
 ut in Bæotia, Amphiaræus; in Aþrica, Mopsus;
 in Ægypto, Ostris; alius alibi gentium; Esculapius
 ubique. Hæc ille. Hinc natum est illud vulga-
 rum in sepulchris, quod à multis, quid sit,
 video ignorari.

D. M.

D. M. ACHILLIS.

hoc est, Diis Manibus Achillis: putant enim sepulcrum dicari * diis inferis. Quare nostri Christiani, ut felicius ominarentur emendarent, seu corruperunt potius sic:

DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, Diis manibus Achillis, aut Ajacis, idem est ac si dicat; ipsi Achilli sacrum, aut Genio Achillis. » [Liv. lib. 3. Tribuni instigare Claudio, ut collegae » Deos manes fraude liberaret, id est, animam de- » functi.] Postremo nemo mihi melius quam Pomp. Mela lib. 1. quum de Augulis Nasamonibus, (id est, arenosis,) loquitur; Augula, inquit, Manes tantum deos putant, per eos dejerant, eos ut oracula consulunt, precatique quae volunt, ubi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia. Quae verba sumta sunt ex Herodoto in Melpomene, quum de Nasamonibus loquitur, in hunc modum; Furejurando, ac divinatione tali utuntur; per eos viros, qui justissimi, atque optimi apud illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulcra tangentes divinant, ad suorum accedentes monumenta; & illic,

Q 9 2 ubi

* Diis inferis] Nempe Diis Manibus Achillis, sunt ejus Genii. Nam qui vivorum hominum Genii, quos duos cum singulis hominibus nasci credebant, appellabantur, illi defunctorum dicebantur Diis Manibus. Ceterum Diis Manibus simpliciter & absolute memorati norant plerumque Deos inferos seu multitudinem illam animarum vel Geniorum in inferis locis conjunctam. Florus l. 13. Deovente Pontifice Diis se Manibus consecravit. Suet. Tib. 75. Terentii Matrem, Deisque Manes orabant, ne Mortuo sedem ullam nisi inter impios darent.

ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcumque per quietem insonnium viderunt, eo utuntur. Mela itaque vocavit Manes, quod Herodotus justissimos, atque optimos, post mortem. Plinius, quum hæc à Pomponio accepisset, sic mutavit; *Augile inferos tantum colunt.* Rursus à Plinio Solinus; *Augile verò solos colunt inferos:* quam rectè mutarint, ipsi viderint. Obscurè dixit Virgilius *Æneid.* 6.

Quisque suos patimur Manes.

Quod sic explico; quemadmodum qui alios læserunt, aut necaverunt, patiuntur Lemures, & Larvas interfectorum, ut Orestes, & alii; sic Anchises, & alii boni viri patiebantur proprios Manes, id est, non prius transibant ad Elysios, * quam propria crimina purgarent. „ [Et hanc interpretationem „ confirmant hæc Apuleji verba in 2. Florid. „ *Brachmanæ Pythagoram docuerunt, quæ Diis manibus pro merito suo cuique tormenta, vel præmia.* „ Omnino autem *Manes*, lingua sacrorum dictum „ videtur, pro, *Mani*, id est, Boni: sicut „ *Porti sacres*, pro sacri, apud Plautum: *Matri-* „ *mes*, & *Patrimēs*, apud Festum, pro, *Matri-* „ *mi*, & *Patrimi*.]

II. LUCUS.

Lucus, inquit, à lucendo, quia minime luceat. Hoc refellens Dathus, ait, à lucendo dici fateor; sed per contrarium nequaquam. Idem putat Quinctilianum sentire, lucum per

* *Quam propria crimina*] Vel, quam proprii ipsorum Manes crimina illis inhaerentia purgassent.

per Antiphrasin dici : sed ipse , cæterique Grammatici falluntur , quum , Quintiliano authore , lucum à non lucendo deducunt : imò verò Quintilianus irridet illos , qui talia comminiscuntur ; Inquit enim lib. 1. cap. 6. *Etiame à contrariis aliqua sine minus trahi ? ut lucus , quia umbra opacus , parum luceat ; & ludus , quia sit longissime ab lusu ? & Dis , quia minime dives ?* Hæc Fabius. * Ego verò , missis aliorum

Q 9 3

* *Ego vero missis aliorum &c.*] Eadem & plura habet Scoppa lib. 1. Collect. cap. 18. ut proinde nullam hic fieri ejus mentionem mirer. Sed tamen neque hanc illius & Sanctii , neque etiam illam Vossii *Lucum* à Gr. *λοχός* deducens , jamque abunde refutau à Georg. Henr. Ursino cap. 8. Observ. Philol. sententiam probare queo , sed cum Datho sine ulla hæsitacione *Lucum* à *lucendo* derivo. In qua etymologia , licet eam ceteris præferat , nescio quid ita tamen hæsitet ille Ursinus. Scilicet antiquissimis temporibus nulla erant templa : Sacra faciebant homines in altaribus sub dio positis. Verum quia illa altaria ita in propatulo posita nullam habebant majestatem , nullumque religionis horrorem accedentibus incutebant , hinc sylvam iis cæperunt circumdare , & quidem opacam ac tenebrosam , quia , ut ait apud Euripidem Bacchus , *σιμωπικτα ἔχει σκῆτος* & , *αἰγίσμιον* quid & venerabile habent tenebra. Unde & Ovid. in Fastis III. 295. *Lucus Aventino suberat niger sticis umbra , Quo possis viso dicere , NUMEN INEST.* Quoniam itaque in medio talium sylvarum erant altaria , inque iis solis siebant sacra , & proinde quali perpetuus lucebat ignis , & præterea frequentissimus in sacris propter quæritas illas tenebras erat usus tædarum & lampadum , religiosam istam horrorem suo lumine ex mediis tenebris immane quantum augmentum , hinc ergo sacræ illæ sylvæ dici proprie *Luci* cæperunt , utpote propter istum in altaribus ignem pene semper , certe constitutis jam religionibus , lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem est , quæ in *Nalinea* , quo , ut Varro ait lib. IV. de L. Lat. significabatur Luna. Sic *Ludus* à *Ludo* , *Vola* à *Volo* , *Bultrapus* apud Plaut. Pseud. I. 3. 127. à *Rapio* , *Naufragus* à *Frango* . *Sejugi* & *Sejuges* , *Quadrjugi* & *Quadrjuges* à *jungo* .

rationibus, *Lucum*, ab Etrusca voce deductum existimo: Etrusca enim esse nomina Varro in Originibus asserit, *Luceres*, & *Lucumnes*. Est porro Etruscis vox *Lucà*, cum accentu in ultima, (ut Talmudistæ ajunt) idem quod, *senex* sive *senator*. Et de antiquitate *Luorum*, & illorum religione, pleni sunt poetarum libri. *Templum Pici*, inquit Virgilius, horrendum erat *silvis*, & religione parentum, id est, *venerandum*, ut Servius exponit: sed extat apud Lucanum elegans *Luci* descriptio lib. 3.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo, &c.

III. BELLUM.

Bellum à *cunt*, quia non bellum sit. Ridet Dathus, & à *Belluis*, dici contendit, adducens illud Ciceronis *Offic. I.* Nam cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cuiusque proprium sit hominis illud, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Sed fallitur Dathus; hæc enim verba nihil quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram sententiam. * Antiqui, *duellum* antè dicebant, quod postea

* Antiqui *duellum* &c.] *Varia Belli* etyma vide apud Vossium, sed qui recte censuit *Bellum* à *Du-llis* formatum, & *Duellum* porro à *Dnobus* deducit, quoniam semper in bello sint duæ partes. Possis forte non absurde item à *divello* reperere vocabuli hujus originem, ut inde sit *divellum*, sicuti & *Velus* à *Vello* est, *Tergus* & *Terrum* à *Tergeo*, vel *Tergo*: & sic deinceps elisà vocali *Duellum*, quomodo & *Dortium* pro *divortium* nonnulli dixerunt; Vide Scaligerum ad *Festum* in *V. Auram*, & quomodo *Deigo* ex *Deago*, *Plabes* ex *Trahibes*, *Prator* ex *Trahitor*, &c.

stea bellum
ba in C
quim quai
estis anora
dus, dis;
deciat, Belli
pelati esse
ronis verdis
inter duclum
tere solebat
ni velis di
hea ubitatu
Gera Barba
Duelum; D
bonum.

O
broffii
Officium
propter

Præter ex
limo quæ
si & limi
pro Rappi
licum ex
tate veteri
tium Divo
que vocaba
tarius doc
per quæ
sibus, quæ
belli velle
eas occup
labore libe

ista bellum vocarunt. Ciceronis hæc sunt verba in Oratore perfecto; *Quid verò licentius, quàm quòd hominum etiam nomina contraherent, quæ essent aptiora? nam ut, duellum, bellum, & duis, bis; sic, Duellium, eum qui Pænos classe devicit, Bellium nominarunt, quum superiores appellari essent semper Duellii.* Ex his etiam Ciceronis verbis videre poteris Grammatistas, qui inter *duellum, & bellum*, differentiam constituere solebant, quum idem profus significent: nisi velis dicere, illud vetus, hoc autem postea usitatum. Antiquè enim dixit Horatius, *Græcia Barbariæ lento collisa duello.* Vide Festum in; *Duellum; Duicensis; Duidens hostia; Duis, Duonium, bonum.*

IV. OFFICIUM.

Officium, ajunt ab *officiendo*, quod nemini officiat, vel noceat. Hoc rectè refellit August. Dathus, ex sententia D. Ambrosii, in lib. de Officiis, dum inquit; *Officium, litera o, mutata, quasi officium dicitur, propter decorem sermonis.* Hæc ille. Donatus in Q 9 4 Adelph.

Proles ex Proles, Copia ex Copia contracta habemus. Immo quæ propius accedunt ad hoc exemplum, sic Ducui & similia haud dubie dicta sunt pro Ducevi; Rapii pro Rapivi. Certe sic Vacuus formatum est ex Vacuus, Nocuus ex Nocivus, status ex status. Denique ne auctoritate veterum destimamur, in Glossariis Labbei invenimus Divellio πρὸς ἄμειον, Divelliones πρὸς ἄμειον, εἰρηναίου. Quæ vocabula si olim fuerunt in usu, ut sane illa Glossaria nos docent, certa pene est nostra Etymologia, utpote quum manifesta ratione inde sit formatum Perduellio, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hostis publicus à civitate suâ censetur divisus. Si vero eam originem habet hocce vocabulum, eandem omnino habere debuit Perduellia & Duellum.

Adelph. planius id ostendit, inquiring; Officium dicitur, * quasi officium, ab efficiendo, quod unicuique persona congruit. „ [Itaque efficere officium, pro facere, aut curare, Plaut dixit „ Bacchid. Vestrum curate officium, ego efficiam „ meum, Similiter Stich. Pro opibus efficiamus nostra munia, id est, ut in Rud. loquitur, „ conficimus nostra officia: Trucul. Lepide efficiam „ meum officium. Et Lucretius lib. 4. officium „ utilitatis dixit, de membris corporis loquens; Utilitatis ob officium potuisse creari, id „ est, ob effectum, ut efficerent utilitatem.]

V. LUDUS.

Ludus, ajunt, quod longissime absit à lusu; citantque Quintilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille, ut monui, irridet illos, qui talia docent. Dathus malè se expedit à quaestio-

* *Quasi officium*] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum. Rectius tamen Vossius ab *efficiendo* deduxit, sed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod *efficere*, significavit illud verbum, sed *Facere aliquid circa aliquem*, sive Bonum id sit, sive malum. Usus quidem Verbi maxime hæsit in deteriore sensu, ut significet, quasi obstaculum quoddam opponere alicui, impedimento esse, vel facere aliquid, quod impedimento sit; sed id neutiquam impedit, quo minus *officium* in meliorem accipiat partem, & significet munia & facta obsequii. Nam sic prorsus etiam *Obsistere* proprie quidem denotat circa aliquem stare, quocumque tandem consilio & effectu; at dein usum idem potissimum, quod officere, impedimento esse, seu ita stare, ut impedimento & obstaculo sis: *Obstetrix* vero inde formatum, in contrariam seu meliorem partem sumitur pro muliere, quæ aliis in partu adest & adstat parata ad auxilium ferendum. Eadem porro significatio est particule *OB* in *Obsequi*, *Obseruare*, *Obsidere*, &c. ut modo in bonam, modo in se quio-rem partem sumatur.

sione, dum disputat, *ludum literarium*, non ad graviores disciplinas pertinere, sed ad Grammaticam, & pueriles institutiones, qui utique *lusus* est, præ majoribus, & altioribus scientiæ, & philosophiæ studiis. In quo quantum fallatur, non est difficile explicare; quum constet, gravissimorum Oratorum scholas vocari *ludos*. Cic. de Orat. *Isocrates magister istorum omnium, cæsus è ludo, tanquam ex equo Trojano, innumeri principes exierunt.* Sed etsi demus, Dathum vera dicere, non tamen propterea, *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus igitur primævam ludi etymologiam; tum deinde ad ludum literarium accedemus. Cui quæstioni ut rectius satisfaciam, illud admoneo, literam Græcam γ , *perpetuò verti apud Latinos in u, ut, $\phi\gamma\alpha$, *fuò*, $\lambda\gamma\omega$, *luò*, $\phi\gamma\gamma\alpha$, *fuga*; sic à *Lydis*, *ludus* dictus, imò & ipsos *Lydios*, *Ludios* vocat Plautus in *Aulularia*. Historiam sic narrat Herodotus in *Clione*: Ajunt *Lydii* ipsi, sese *ludos* invenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt; simul autem hæc invenisse, & in *Tyrreniam*, hoc est, *Thusciam* colonos deduxisse, idque hunc in modum accidisse referunt. Tempore *Atydis*, *Manis* regis filii, annonæ difficultas per universam *Lydiam* valde grassabatur, adeò ut *Lydii*, qui tunc miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, diversa pro se quisque excogitaverint; inventumque tunc ab eisdem *alexæ*, tesserarumque *ludum*, & *pilæ*, cæte-

Q q 5 ro

* *Perpetuus verti &c.*] Aliquando tamen etiam in I. Unde à $\phi\gamma\alpha$ *fuò*, ab $\gamma\lambda\eta$ *Silva*, ab $\alpha\sigma\upsilon\lambda\omicron\nu$ *Asilum*; ab $\gamma\omega$ *Hiem*, ab $\gamma\iota\omicron\varsigma$ *Filius*, à $\gamma\upsilon\kappa\omicron$ *Ficus* &c. Sed tamen vera in U maxime vertitur.

rorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem sibi non vendicant Lydii. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupabantur; ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur; altera verò à lusibus abstinentes, pascebantur: atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Hesychius tradit, à Lydiis inventa spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. Suidas, λυδιᾶζειν, & λυδιᾶσαι, pro eo, quod est, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, * *ludus*, pro exercitatione capitur, ut, *ludus pileæ*; Græcè, γυμνάσιον; & γυμνάσειον, exerceri in palæstra, in haltere, in disco, & multis hujusmodi. Hinc eodem modo, *ludus li-*

* *Ludus pro exercitatione*] Sine ullo dubio verum est etymon, quod adfert Sanctius. Nam Ludos scenicos quos αὐτὶ ἑξοχῆν Ludos appellarunt, acciverunt Romani à Tyrhenis, qui origine sua erant Lydi, seu Ludi. Hinc ergo à Romanis, homo qui ludos agebat, *Ludius* dicebatur & *Ludio*, res ipsa *Ludere*, & inde *Ludus*. Porro idem ille Ludius Etrusca voce etiam *Hister* dicebatur & inde Romanis *Histrion*, in qua eadem plane literæ radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce תרצה h. e. tuba, scilicet Etruscæ linguæ ratio ex Oriente est petenda; Histriones porro ad *tibia* modulos olim cantabant, saltabantque. Vide Liv. VII. 2. & Valer. Max. II. 4. *Tibia* denique & *Tuba* primitus haud dubie non multum fuere diversa. Ceterum *Ludus* pro schola sumptum proprie & primitus dicebatur de locis, ubi tyrones gladiatores ab lanista exercebantur, & instruebantur, quia istic quasi simulachrum pugnae ludebatur. Passim hoc maxime sensu occurrit. Suet. Cæs. 26. *Tyrones neque in ludo, neque per laustas erudiebantur.* Cap. 31. *Formam, qua ludum gladiatorum erat edificatus.* Cic. Famil. X. 32. *Miles quidam de profectus in ludum gladiatorum.* Inde jam usus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam & oratoriam.

erarum, id est, gymnasium, vel exercitatio
literarum.

VI. PARCÆ.

Servius in illo Virgil *Sic volvere Parcæ;*
dicuntur, inquit, *Parcæ*, per antiphrasin, id est,
contrarium sermonem; quia nemini parcant: sic
lucis, quod non luceat: Bellum, quod nulla res bella
in eo sit. Augustinus Datus ibidem, post Ser-
vium, non probat Antiphrasin, longamque
texti disputationem de nomine *Parcæ*: dein-
de ab illo deducit, *Parcæ*; quia parcæ nobis
vitam tribuant: Nam, ut ait Plinius, *quid*
tam circencisum, quid tam breve, ut hominis vita
longissima? Sed nobis Varronis sententia magis
arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio li-
bro 3. cap. 16. sic; *Antiquos autem Romanos Varro*
dicit non recepisse huiusmodi quasi monstruosas rarita-
tes, sed nono mense, aut decimo, neque præter hos,
aliis partionem mulieris secundum naturam fieri existi-
masse: idcirco eos nomina Parcæ tribus fecisse, à pa-
riendo, & à nono, atque decimo mense. * Nam Par-
cæ, inquit, immutata litera una, à partu nominata:
Item Nona, & Decima, à partu tempestivi tempore.
Hæc Gellius. *Parcæ* autem tres finguntur
Jovis filix, quarum nomina, & officia hoc
versu explicantur; *Clotho colum retinet, Lachesis*
net, & Atropos occat.

VII.

* Nam *Parcæ*, inquit, immutata &c.] Verior haud du-
bie hæc est origo *Parcarum*, præ reliquis à *pariendo*, vel
à *partiendo* petitis. Neque tamen purem *Parcæ* dii qua-
si *Parcæ*, quod vult Varro, sed quasi *Particæ* vel *Particæ*.
Similis elisio in *Fecundus* à *seus*, *Facundus* à *facis*, *Ma-*
turus & *Matuta* à *mane*, *Fibula* à *figo*, *Vinea* à *vitis*,
Paricida ex *Patricia*.

VII. EUMENIDES.

Quas Latini *Furias* appellaverunt, Græci *Erimyes*, & *Eumenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

Tisiphone, necnon Alecto, & dia Megera.

Quidam, *Eumenidas* dictas putant, ab *εὐψυχία*, id est, benevolentia: *εὐψυχία* enim est, placo; quia minimè sint benevolæ, sed immites, & diræ. Dathus interpretatur, *bene fuventes*, ab *εὐ* bene, & *μεινω* furo: sed fallitur; nam eo modo per æ diphthongon, scriberetur *Eumenides*: propiùs verò, qui dixerunt, dictas *καὶ εὐφρασύμοι*, id est, ut bene ominaremur: in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur; ut, *vita*, pro morte; & *maflare*, pro cremare, & *rehtë*, pro non. Sed ego longè aliter interpretor, & *Eumenidas* propriè *pias*, & *mites* appellari contendo; * quod ex Suida non erit difficile comprobare. Ejus verba sic Latine vertebam; *Eumenides, Erimyes, subterranea dea: accepisse autem ajunt eas nomen ab Oreste: tunc enim primum ab eo Eumenides, id est, mites, & pias; quoniam eas expertus sit propitias, ferunt appellatas; quibus & ille, matris cadis in Arcopago absolutus, nigram ovem sacrificavit: & paulò post; Has & Æschylus, in Eumenidibus, à Minerva fuisse placatas in Orestis judicio tradit, obtinuisseque ab eis, ne in Orestem terribiles insurgerent; unde eas*

Eu-

* Quod ex Suida &c.] Et Sophoclis Scholiaste. Vide Voffum instit. Orat. Lib. IV. c. 13. n. XL.

At vide
supra ad
pag. 574.

De Antiphrasi. 621

Eumenidas, id est, propitias vocavit. Hæc ex Suida.

VIII. OTIUM.

Ocium, dictum volunt, quod non ocys sit, & velox, sed segne potius, tardumque: nam Græcis *ocys*, velox est: ex quo *ocymum* dicitur leguminis genus, à celeritate nascendi; & *ocys*, adverbium. Hæc destruere dum conatur Dathus, ineptè philosophatur nescio quid de vita contemplativa, & activa; quod scilicet in ocio celerius moveatur mens, quam in actione rerum. Itaque asserit, otium à celeritate mentis nuncupatum: & præterea, si Musis placet, *Ocyum*, per c, & y, scribi contendit. Sed quis unquam sanæ mentis, *ocium*, & *negotium*, per y, scripsit? Pierius in Virgil. *otium*, per t omnino scribi debere contendit. Aldus in Orthographia sic; *otium cum t, libri veteres, & Q. Papirius Grammaticus his verbis; in his syllabis sonus literæ t immixtus inveniri tantum potest, quæ constant t & i, & eas sequitur vocalis quælibet, ut Tatus, Otia, justitia, & similia. Cujus ego sententiam sequor libentius, quam eorum, qui induciæ, & *ocium cum c* scribunt, Donati autoritate adducti: Eum enim scripsisse dicunt, *induciæ dictæ, quod inde otium*; quod non affirmo: potuit enim scribere, *indutiæ dictæ, quod inde otium*; quod sententiam meam confirmare videtur. Hæc Aldus. Sed quæris, unde dicatur *Otium*; an verò necesse erit omnium verborum origines, & etymon patefacere? Cosconius nobilis Grammaticus, teste Varrone, ad mille verba in Latina lingua*

qua collegit, de quibus ratio reddi non posset: hæc enim vocat *primigenia*; qualia sunt, *lego, scribo, sto, sedeo*; * sic fortasse *otium*, unde, *negotium*, quasi, nec *otium*. IIIV

IX. C O E L U M.

Celum, à celando deducunt, quòd patens sit, nec coopertum, sed nemo scribit *celum*, sine diphthongo æ, vel œ: illo modo dicitur à celando, id est, pingendo; hoc autem à Græco *κοίλω*, id est, cavo. Plinius lib. 2. cap. 2. *Formam ejus in speciem orbis absoluti globatam esse, nomen imprimis, & consensus in eo mortalium, orbem appellantium: sed & argumenta verum docent: ibidem cap. 4. Cælum quidem haud dubie celati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro. Hæc Plinius. At M. Varronis verba, licet corrupta, diversum sentire videntur; is igitur libro 4. analogiæ sic inquit; Cælum dictum scribit Ælius, quòd est celatum: aut à contrario nomine celatum, quòd apertum est; non male quòd posterius Ælius; multo potius, celare à celo, quàm celum à celando; sed non minus illud alterum de celando, ab eo potuit dici, quòd interdij celatur, quam quòd nocte non celatur omnino. Ego magis puto, à chaos carum, & hinc cælum; quoniam, ut dixi, hoc circum, supraque, quòd complexu continet terram, carum cælum. Itaque dixit *Andromacha*; Nocti, Quæ cava cæli signitinentibus conficis bigis; & *Agememnon*;*

* Sic fortasse *Otium* Non absurde tamen ab *Uros* derivatur; quoniam in otio rebus quibuscumque pro arbitrio utimur. Quas alias adferunt *Martinus* & *Vossius* hujus vocabuli origines, longe infra hujus verisimilitudinem pono.

in altissimo cœli clypeo: *cavum enim clypeum: Ennius item ad cavationem; Cœli ingentes fornicces. Quare ut à cavo cavea, & caule, & convallis, cavata vallis, & coracium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à cavo; à cavo calum. Hæc Varro. Cui astipulatur Lucretius, cum dixit, Cautas ætheris. Ego itaque calum, cum æ scribo, cum doctissimis, & verba Plinii, Varronem citantis, corrupta vel aliena puro, quæ sic legenda censeo; Cælum qui-
*At vide supra ad dem haud dubie cavari argumento diximus, ut interpretatur M. Varro. pag. 595.**

Atque hætenus de novem nominibus, quæ Augustinus Datus suscepit confutanda: Nunc nos ad alia transeamus, quæ à maximi nominis Grammaticis, & Rhetoricis per Antiphrasin dicta passim adducuntur.

X. MORUS.

Plinius lib. 16. cap. 26. Sicut Morus, inquit, quæ novissima urbanarum germinat; nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Ex his Plinii verbis multi ansam cepere, ut docerent, *morum*, dici per antiphrasin, quia minime sit stulta: *μωρος* enim stultum, & dementem significat. Alciatus in Emblematis, postquam dixit de Amygdalo, subdit;

*Serior at Morus, nunquam nisi frigore lapsa
 Germinat, & sapiens nomina falsa gerit.*

At verò nec Plinius id sentit, nec si sentiret, illi subscriberem. Res autem sic se habet: Multa nomina apud Græcos scribuntur per *αυ* diphthongon, quæ Latini nunc

per *au*, nunc per *o*, enunciarunt; ut, τῶν τῶν, *taurus*; αὐλῆ, *aula*; Καύκασος, *Caucasus*; αὐριον, *aureum*. Orata, inquit Festus, genius piscis appellatur, à colore auri, quod rustici Orum dicebant; ut, auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædixit, quod & duobus annulis aureis, & grandibus uteretur, Oratam dicunt esse appellatum. Hæc Festus. Quin & sæpe apud antiquos, *au*, migrabat in *o*, ut *cauda*, *coda*; *Caurus*, *Corrus*; *plaustrum*, *plostrum*; *cautes*, *cotes*; *caudex*, *codex*; *plaudo*, *plodo*, *explodo*; *Plautus*, *Plotus*; *cotio*, *cotio*; ut apud Plautum; *Nibili cotio est*. Eodem igitur pacto ex *μαυρός*, id est, obscurus & niger, fit *moras*, cujus fructus niger est. Quid, quod etiam * apud Græcos in usu est, *μορία*, pro ipsa arbore mori? Sæpissimè Hispani, faciunt *o*: ut, *Taurus*, *toro*; *aureum*, *oro*; *laurus*, *loro*; *pausas*, *posas*, *Maurus*, *Moro*, *moral*; *laus*, *loor*; *laudare*, *loar*; *Paulus*, *Polo*; *cauda*, *coda*; *causa*, *cosa*; *paucum*, *poco*; *audire*, *oyr*; *auditus*, *oydo*; *cautum*, *coto*; *caules*, *coles*. Et Italicè *Moro*, significat fuscum; ut apud Tassum in *Amadigi canto*, 57.

Un Gigante nel volto arsiceto, & moro.

XI. MILES.

FEsti Pompeji hæc sunt verba; *Militem Eulius à mollitia, καὶ ἀντιφρασιον*, id est, per antiphrasin, dictum putat, eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat: sic ludum dicimus,

* Apud Græcos in usu est] Immo & ipsum *μορία* pro fructu. Unde proinde rectius, repugnantè licet profodia, deducit Vossius Latinam vocem.

in quo minimè luditur. Hæc ille, satis ineprè.
 Ulpianus lib. 29. l. i. §. de Militari test.
 Miles, inquit, appellatur, vel à malitia, id est,
 duritia, quam pro nobis sustinet; aut à multitudine,
 aut à malo, quod arcere milites solent; aut à Græco
 verbo χιλια, unde χιλιασδ's tractum est; nam ita
 Græci χιλια, & mille hominum numerum appellant;
 quasi millesimum quemque dicas; unde ipsum quoque
 ducentem χιλιαρχος, appellant. Hæc ille. Ex his au-
 tem opinionibus postrema verior, & aptior
 est, utpote quæ Græcæ origini magis quadret.
 * Itaque miles, propriè dicebatur, qui unus è
 mille, non sine dignitate nomenclaturæ, vo-
 cabatur. Nos dicimus de xxiv. rectoribus
 Hispanensibus; *Es veynre y quatro de Sevilla*. Ver-
 ba porrò Ulpiani malè citat, & interpretatur
 Laurent. Valla lib. i. cap. 14.

XII. SIMULTAS.

Simultas, inquit Festus, dicta ex contrario;
 quia minimè sint odientes se simul. Hæc ille.
 † Sed quur non potius à simulando, quum
 qui latenter dissentiant, semper simulata lo-
 R r quan-

* Itaque miles propriè &c.] Vere Miles à Mille deducitur,
 quod vocabulum olim etiam Mile scribebatur. Scilicet
 temporibus Romuli quæque tribus mille homines confe-
 rebat in Legionem. Unde qui inter eos erat, dicebatur
 Miles, quasi millesimus, seu unus ex illis mille vel mille-
 simis. Qui vero his mille millesimis præerat, à Tribu
 Tribunus appellabatur. Hæc vera ratio & origo vocabu-
 li Miles. Verba Ulpiani paulo aliter se habent
 † Sed cur non potius à simulando] Addit hoc ipsum etiam
 Festus. Potest, inquit, & à simulatione dicta existimari,
 quia simulate loquuntur ad invicem. Ego vero potius dictum
 arbitror ab eo, quod inter pares solet esse æmulatio,
 & quæ inde oritur, invidia ac contentio. Vide Vos-
 sinum,

quantur, donec vindictæ sese offerat occasio. Hic potius Laur. Vallæ in Raudensem assentior. *Simultas*, inquit, est latens odium; ea simultas plerumque intelligi contenta est, cum inimicitia opere se ostendat.

[Videtur antiquitus *simultas*, significasse pactum, sive quod inter duos simul convenerit, quasi *Simultas*: postea usurpatum, pro tacita conventionem mutui odii. Plebs quidem Romana, *simultatem* sic videtur usurpasse, velut ex Hygino apparet, Fab. 50. Cum multi Pelias filiam peterent, Pelias *simultatem* his constituit, ei se daturum filiam, qui feras bestias ad curvum junxisset. & Fab. 22. Ætæ Jasoni hanc *simultatem* constituit, si vellet pellem auratam afferre, tauros arripedes jungeret jugo.]

XIII. VIOLA.

Violam, dictam volunt quidam, quasi non violatam, vel non violandam. Ineptè fanè, * quum *violo*, verbum, à voce *viola*, ducatur: nam *violare virginem*, est deflorare, & violæ colorem inferre; ut latius in nostris Originibus ostenditur. Alii minus malè, à *vi olendi*. Sed melius à Græca *lon*, more diminutivorum: idque ex eo melius potest persuaderi, quod Æoles, unde pluri-ma Latini sibi deflexerunt, scribebant *Fion*, digamma Æolico, ut ait Terentianus. Et di-

Sanctii
liber de
Originibus.

* Quum *Violo* verbum Græc.] Id vero, licet Sanctii Originibus non viderim, & proinde ejus rationes examinare non poterim, ineptum pronunciare non vereor. *Violo* & *Violentus* omnino deducuntur à *Via*. Sic *Lux*, *Luceo*, *Luculentus*. Ceterum *Violam* quod à Græco *lon* derivat Sanctius, prorsus probò.

digamma Æolicum, verti apud Latinos in V. tritum est; ut, ois, ofis, ovis; oon, ovon, ofon, odum; oionon, Foinon, vinum; Teios, Tafos, pavo; aion, aifon, avum; oia, Foia, via; video, Foideo, video; Is, Fis, vis; & verbum vapulo, ab Apolluo, pereo, vel apoloumai, peribo; Æolicè Fapolo, inde vapulo, pereo, vel doleo. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, vapula, & peri: & plora, & jubeo te plorare. Formiæ unde dicantur, indicat Strabo his verbis; Urbs à Lacedæmoniis condita, prius Hormiæ dictæ, dia to Euormon, id est, propter portus bonitatem, & commoditatem. Versus autem Terentiani de Digamma Æolico, hi sunt:

Nominum multa inchoata literis vocalibus
 Æolicus usus vertit, & digammon præsicit.
 Æolica Dialectos autem mista ferme est Itale.
 Hesperon quum dico Græcè, vesperum cognominat;
 Estia, sic vesta facta: vestis estbes dicitur:
 Hina, quem Græcè vocamus, vim jubet me dicere:
 Ear, est multis in usu, & magis poeticum est;
 Er, enim nativa vox est: ille ver hoc dicitur.
 Quos Homerus dixit Eneous, ille Venetos autumat:
 Et viola sios nuncupatur, quem Græci vocant Ion:
 Et Jolaos, ille, violens, crede Marco Tullio:
 Quamque Itum, dicunt Achai, hanc vitem gens Æoli.
 Plurà Sapho comprobavit, Æoles & ceteri.

Vono etiam, & womer, seu vomis, ab ἐπίω,
 vel ἐπέω, vomo, & vomica, quod semper evo-
 mat sanguinem.

XIV. ÆGER.

Æger, inquit ab *ago*, quod nihil possit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco *αἰ αἰ*, quod est doloris signum, & querelæ. Alii ab *αἰδύζω*, id est, lamentari. Sed non longe abierit ab *ago*, eo quod agatur infirmitate, vel tristitia: & *agere vitam*, ad id alludit, Virgil. *Vitamque extrema per omnia ducō.* Sed placet ab *αἰ αἰ*.

XV. DIS, PLUTO.

Dis, inquit, quia minime dives. Quod ex Quinctil. lib. I. cap. 6. eliciunt; quum potius, ut diximus Quinctilianus hujusmodi etymos irrideat, & insectetur. Cic. 2. Natur. Deor. à *divitiis* videtur deducere; *Terrena*, inquit, *vis omnis, atque natura Diti patri dicata est: qui Dis, ut apud Græcos πλάτων, quia & recidunt omnia in terras, & oriuntur è terris* Hæc ille. Cui consonat Ovid. I. Metamorph.

— *Itum est in viscera terra,*

• *Quasque reconciderat, Stygiisque admovent utraque*

Effodiantur opes, irritamenta malorum.

Itaque sine Antiphrasi, * *Dis*, à *divitiis*, quas possidet; aut *divitiæ* à *Dite*, (est enim ditissimus) rite nominabitur.

XVI.

* *Dis à Divitiis*] Immo quasi per contractionem *Dis* pro *Dives*, sicuti *Dites* pro *Divites*, quoniam revera *Dives* est. Vide & Vossium,

XVI. PONTUS.

Pudet referre *Ponti* etymon, olet enim *τῆρα* Grammaticorum. Dicunt isti, *quasi sine ponte*: quia mare pontem habere non possit. Nihil magis ridiculum est, quam quum Græcis vocibus etymum reddatur Latinum, aut contra. *Lapis* dicunt, quia *pedem ledat*; vel à *labando*, quum Græcè sit *λαβος*; & *petra*, quia *teratur pedibus*, aut *pedem terat*, quum sit *πίτρα*, vel *πίτρα*. Itaque *Ponti* etymon Latine reddere imperitiæ fuit. Nec etiã necesse fuit *Ponti* etymon scrutari, quum pro mari accipitur: *nam propriè mare non significat, sed regionem illam, cujus fuit Mithridates rex. Unde Juvenalis;

R r 3

Fe

* *Nam proprie Mare &c.*] Dabitem sane & pene putent esse proprium Maris Euxini vocabulum, vel saltem ei *μαρ Ἰεον* tributum. Certe *Propontis* proprium est vocabulum istius Maris, quod ante Euxinum est, veluti Minor *Pontus* ante Majorem. Etymon *Ponti* rectè forsàn à *πόντος*, ut monuerunt jam alii, deduxeris, quia periculosa & laboriosa istic erat navigatio, propterea, quod illud Mare commodis portibus & stationibus destituebatur, unde & olim *Ἀγρον*, quasi *impertunum adventantibus*, Græci tradiderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima instituta fuit in hunc Pontum Euxinum, nec sine maximis periculis & laboribus. Unde ab illis reducibus videri posset id *Ponti* nomen Mari huic impositum propter exantiatos illic labores, & sic ad alia quoque Maria translatum, sed & cum regione vicina quoque tandem communicatum. Bochartus tamen in suo Phaleg. l. 10. in eo consentit cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metathesin literarum sic appellatam, quasi terram *Botna* vel *Bynim* h. e. *nucum*, quæ frequentissimè in ea: Unde & à Latinis scriptoribus sæpe *Tonicarum Nucum*; ut præstantissimum, mentio fit, Neque absurde sane illud,

Fessino ad nostras, & regem transeo Ponti Ibi est, Pontus Euxinus: & ita Pontus accipitur pro mari, ex parte totum; ut *fretum* pro mari, quum sit *Fretum* propriè, quod Græci vocant *Portlmon*, à fervendo, quod ibi maxime fervet aqua: nos vocamus *Estrecho*. Denique passim Græcè legas, ποῖτος ἀλῆς, id est, *Pontus Maris*; & *Freta Ponti*, ut æquor maris.

XVII. PELAGUS.

Solent etiam & Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt enim, πῆλαγος à πῆλας, id est, prope, & γῆς, id est, terra; quia non prope, sed longissime abest à terra. Sed *pelagus* propriè mare non significat, sed profunditatem maris; Hispanè, *Pielago*. In Evangelio D. Marthæi legitur, πῆλαγος τῆς θαλάσσης, id est, *Pelagus maris*, hoc est, in medio maris. * Crederem dici *pelagus*, à πῆλας, prope; quia prope litus statim *pelagus* est, id est, profunditas maris.

XVIII. CHARON.

Illius Gregorius Giraldu de diis gentium sic ait; *Charon deus infernus, dictus per Antiphrasin, quasi acheron: alias tamen etymolo-*

gias

* *Crederem dici pelagus &c.*] Verisimilius fecere, qui ab Hebr. פֶּלַיִם *Ris* deduxere. Sicut & sequens vocabulum *Charontis* ab Aegyptiaca origine reperiverunt Eruditi, quæ portuorem significarit, probante Vossio, quem vide. Certe χάρων non à χερώνια, sed hoc ab illo derivatur: neque etiam à χερώνη, quo proprie *Letus habent oculos* noratur, cum nihil letum *Charontis* tribuatur ab ullis Scriptoribus.

gias Phormutus adducit, quas non satis probat. Hæc ille. Mihi placet Natalis de Comitibus in Mythol. *χάρων*, inquit, à *χαίρω*, id est, gaudeo, quia transitus Lesbei fluminis ad sedes beatorum maximo cum gaudio fiat. Sic ille. Invenio & *χάρων*, pro leone, *ἄντ' τῆς χαροπότητος*, id est, ab splendore oculorum. Huc videtur Virgil. *Æneid. 6.* respexisse; *stant lumina flamma:* & Ovid. *Metamorph. Rubra suffusus lumina flamma.* Seneca in *Hercul. Fur. act. 3.* *Concava lucent gena:* sic enim legendum, non *squalent.* Dicuntur etiam *χαράνια*, hiatus terræ immensi; & *χάρματα*, ex Diogene Laërtio, & Josepho Scalig. in *Æthna*; unde non male possent deduci Charon.

XX. HOLOSTEON.

Holosteon, inquit Plinius lib. 27. cap. 10. sine duritia herba, ex adverso appellata à Græcis, sicut fel dulce: tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens gustu, nascitur in collibus terrenis; usus ejus ad convulsa rupta in vino pota. Hæc omnia sumpsit Plinius ex Dioscoride lib. 4. cap. 9. præter illa, sine duritia, ex adverso appellata à Græcis, sicut fel dulce. Qua in parte non assentior Plinio, si modò illa Plinii sunt tam disparata verba: nam quum dicimus, *fel dulce*, non Antiphrasis est, sed ironia. Deinde apud Dioscoridem non *ὀλίγειον*, sed *ὀλίγειον* legitur, id est, *perdens coronas*, quia coronaria non sit. Et verò si graminis similis est, rite vocabitur *holosteon*, id est, dura, & tota ossea, & non per antiphrasin. Doctor Laguna, nostram *pilosellam*, esse arbi-

tratur, quæ ideo sic vocatur, quod minus sit horrida, villosa, & veluti spinosa.

XX. ORTHOPNOEA.

Cœlius Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion, quum fere attigisset, quid esset Orthopnoea, id est, spirandi difficultas, subdit: Item, ut alii dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomen accepit: nam quum sui ratione convertat, ac depravet, tanquam corrigat, Orthopnoea nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus; multa enim contrarie interpretationis vocabulum sumpserunt; ut fella, quæ Græci *πλοῦσα* vocant, velut dulcia, quum sint amarissima. Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti, utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto simplicius, & rectius diceretur; * Orthopnoea ideo dicitur, quia nisi recto, & extenso collo spiritum emittere non possimus.

XXI. LUSTRA.

Servius lib. 1. Æneid. sic; *Lustra, & Lupercalia per contrarium dicimus: quia parum lustrantur.* Sed quantum Servius fallatur, & jam sæpe docuimus, & de Lustris egimus satis in Regula quinta, quum disceptavimus, unius vocis unicam esse significationem.

Erunt & alia multa, quæ Grammatici, ut sunt ad errores ingeniosi, comminiscuntur. Sed hæc satis fuerit confutasse; ex quibus

* Orthopnoea ideo dicitur] Vide & Voss. Inst. Orat. III 17. 11. ubi item Antiphrasis, ut facile Grammaticorum inventum, explodit.

Respon
bus facile in
cem, quæ
possit signifi

RE

ad

Crispi
facere:
in signi
quum
Orth

* Nam Soli
Sarcio vera
posteriores
tius quam
tam pro P
rim provis
solampodo
ineger, no
mum, ut
sim-ens: se
ficatione ei
continuo pe
ne, quæ d
haurit ex
Nallum igit
si, ut & pr
adhiberet,
us, sic Liviu
vulgata. Cap
quæ nunciat
d. In ea civ
vulnam det
hant. Dilem
ticia, & Jo
J. c. In his
prou ubi, iust

Responsio ad quædam Objecta. 633

bus facillè intelligetur, nullam posse esse vo-
cem, quæ ex impostoris mente contrarium
possit significare.

RESPONSIO

ad quædam Objecta.

Scripsi in quadam epistola; *justa solemnia*
facere: reprehendor in orthographia, &
in significatione; * nam *sollemne*, in-
quiunt, est, quod quotannis fieri solet.
Orthographia vera est: dicitur enim
R r s sol-

* Nam *Sollemne* inquit *Græc.*] Crediderim quidem cum
Sanctio veram esse Orthographiam, qua usus est; sed
posteriores tamen Veterum dixisse censeam *Sollemnis* po-
tius quam *Sollemnis*; Plane sicuti maluerunt tandem *Por-
tunus* pro *Portumnus*, *Fortuna* pro *Fortunna*. Porro credido-
rim proinde etiam, primitus quidem id vocabulum, utpote
solummodo derivatum & deductum à *Sollus* h. e. totus,
integer, non tam significasse *præcipuum*, *singulare* & *exi-
mum*, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Con-
tinuum*: sed tamen deinceps adhibitum revera in signi-
ficatione ejus, quod *omnibus annis fieret*, & quod sic usum
continuo perseveraret. Sic utique Festus in *Sollo*: *sollen-
ne*, quod omnibus annis præstari debet, Festus autem sua
hausit ex Verrio Flacco, qui vixit temporibus Augusti.
Nullum igitur potest esse dubium, quin Verrinus eo sen-
su, ut & pro eo, quod *usitatum sit*, illud vocabulum
adhibuerit, & haud dubie plures illo tempore. Ne dubi-
tes, sic Livius l. 7. *Tradito servis publicis sollemni familia*
ministerio, Cap. 31. *Mansit certe sollemne*, ut quancun-
que nunciaretur idem prodigium, *feria* agerentur. XXXVIII,
48. In ea civitate, qua in sollemnibus verbis habet, quum
eviumphum decernit: *Quod bene ac feliciter Remp. admini-
stravit*. *Sollemnia* hæc Verba quid aliud quæso sunt, quam
usitata, & longè usum continuata. Pomp. de Or. juris.
§. 6. Ex his legibus *Actiones* compositæ sunt, quas ne *populus*,
prout vellet, *insitueret*, certas *sollemnesque esse* voluerunt. In-
te.